

**SYLABUS**

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2022- 2025 (skrajne daty)

Rok akademicki 2023/2024

**1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE**

Nazwa przedmiotu	<b>Komunikacja niewerbalna</b>
Kod przedmiotu*	III B9
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Kierunek studiów	Dziennikarstwo i komunikacja społeczna
Poziom studiów	studia pierwszego stopnia
Profil	profil ogólnoakademicki
Forma studiów	studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	rok drugi, semestr czwarty
Rodzaj przedmiotu	przedmiot specjalnościowy
Język wykładowy	język polski
Koordinator	dr hab. prof. UR Urszula Gajewska (członkini Zespołu Programowego kierunku studiów DiKS)
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	<b>dr hab. prof. UR Bożena Taras (autorka programu)</b> , pracownicy Zakładu Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej

\* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

**1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS**

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
4	15	15							3

**1.2. Sposób realizacji zajęć**

X zajęcia w formie tradycyjnej

x zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (zajęcia prowadzone są w formie zdalnej, jeśli wynika to z aktualnie obowiązujących przepisów).

**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku):**

ćwiczenia – zaliczenie z oceną;

wykład – egzamin.

**2. WYMAGANIA WSTĘPNE**

Wiedza z przedmiotów: nauka o komunikowaniu, komunikacja interpersonalna
--

**3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE****3.1 Cele przedmiotu**

C1	Zapoznanie studentów ze stanem wiedzy w dziedzinie komunikacji niewerbalnej.
C2	Omówienie najważniejszych zagadnień KNW.

C <sub>3</sub>	Kształcenie umiejętności sprawnego i poprawnego zachowania się niewerbalnego w różnych sytuacjach komunikacyjnych.
C <sub>4</sub>	Uświadomienie studentom potrzeby korzystania z badań nad KNW oraz potrzeby sprawnego i poprawnego posługiwania się ZNW do osiągnięcia celów komunikacyjnych.

### 3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych <sup>1</sup>
EK_01	Student/ka definiuje pojęcia z zakresu komunikacji niewerbalnej oraz charakteryzuje zachowania niewerbalne oraz ich typowe cechy. Student/ka opisuje uwarunkowania i elementy KNW oraz rolę ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	K_W03
EK_02	Student/ka rozpoznaje formy zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji „twarzą w twarz”. Student/ka proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury; rozumie potrzebę ciągłego doskonalenia się.	K_U09
EK_03	Student/ka dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych; stosuje nabytą wiedzę do rozwiązywania problemów poznawczych i praktycznych, m.in. w działalności społecznej.	K_K03

### 3.3 Treści programowe \*

#### A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
Wprowadzenie do problematyki komunikacji niewerbalnej: ogólna charakterystyka przedmiotu (cele i zadania).
Komunikacja językowa: proces komunikacji, akt nadawczy, akt odbiorczy, konsytuacja, uczestnicy, intencje, kompetencje, cele, konwencje, strategie, bariery; funkcje języka, grzeczność i kultura zachowań językowych (przypomnienie).
Komunikacja językowa i niejęzykowa w systemie komunikacji międzyludzkiej: przegląd stanowisk badawczych, metodologii, kategorii.
Pojęcie <i>komunikacji niewerbalnej</i> (KNW): definicja, struktura, determinanty.
Społeczno-kulturowe uwarunkowania aktu KNW: interakcja „twarzą w twarz”, pozycja interlokutorów (mężczyzny, kobiety), kulturowa kompetencja komunikatywna porozumiewających się.
Rola wykładników niewerbalnych w akcie komunikacji międzyludzkiej: kinezycznych (język gestów, ciała, twarzy), proksemicznych (przestrzeń, dystans), parajęzykowych, aparycji.
Komunikacyjne funkcje milczenia i prozodii (elementy suprasegmentalne: intonacja, akcent, iloczasa, tempo, pauza, rytm).
Funkcje komunikacyjne zachowań niewerbalnych.

<sup>1</sup> W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

## B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne
Program zajęć, lektury i warunki zaliczenia. Ogólna charakterystyka przedmiotu (cele i zadania).
Komunikacja niewerbalna w systemie komunikacji międzyludzkiej:
Kod kinetyczny w akcie komunikacji międzyludzkiej: gestykulacja, wyraz mimiczny twarzy, spojrzenia i wymiany spojrzeń, pozycja ciała, dotyk.
Kod proksemiczny w akcie komunikacji międzyludzkiej: zachowania przestrzenne, przestrzenna organizacja otoczenia.
Kod parajęzykowy w akcie komunikacji międzyludzkiej.
Wygląd fizyczny ciała (aparycja): ubiór i powierzchowność w komunikacji międzyludzkiej.
Milczenie i elementy prozodyczne w komunikacji międzyludzkiej.
Socjokulturowe uwarunkowania zachowań niewerbalnych.

\* związek z badaniami prowadzonymi w IPIID.

### 3.4 Metody dydaktyczne

Np.: Wykład: wykład problemowy, wykład z prezentacją multimedialną, metody kształcenia na odległość  
 Ćwiczenia: analiza tekstów z dyskusją, metoda projektów (projekt badawczy, wdrożeniowy, praktyczny), praca w grupach (rozwiązywanie zadań, dyskusja), gry dydaktyczne, metody kształcenia na odległość  
 Laboratorium: wykonywanie doświadczeń, projektowanie doświadczeń

WYKŁAD: WYKŁAD PROBLEMOWY, WYKŁAD Z PREZENTACJĄ MULTIMEDIALNĄ, WYKŁAD Z ELEMENTAMI DYSKUSJI  
 ĆWICZENIA: ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW ŹRÓDŁOWYCH ORAZ ZEBRANYCH MATERIAŁÓW, ANALIZA PRZYPADKÓW, DYSKUSJA, PREZENTACJA MULTIMEDIALNA

## 4. METODY I KRYTERIA OCENY

### 4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01, EK_02, EK_03	egzamin ustny:	WYKŁAD
EK_01, EK_02, EK_03	<b>ocena formująca:</b> ocena bieżących zadań: analizy tekstów, rozwiązywania ćwiczeń, pracy w grupach, prezentacji, głosu w dyskusji; <b>ocena podsumowująca:</b> na podstawie ocen cząstkowych/ocen bieżących zadań: wypowiedzi, ustnych i pisemnych analiz tekstów, pracy w grupach, głosu w dyskusji, rozwiązywanych ćwiczeń, przygotowanych projektów/prezentacji.	ĆWICZENIA

### 4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Na ocenę 2	Na ocenę 3	Na ocenę 4	Na ocenę 5
Student/ka nie zna podstawowych terminów i zagadnień z zakresu komunikacji niewerbalnej.	Student/ka wybiórczo zna podstawowe terminy i zagadnienia z zakresu komunikacji niewerbalnej.	Student/ka zna większość podstawowych terminów i zagadnień z zakresu komunikacji niewerbalnej.	Student/ka zna wszystkie podstawowe terminy i zagadnienia z zakresu komunikacji niewerbalnej.
Student/ka nie rozróżnia i nie charakteryzuje form i typowych cech zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.	Student/ka wybiórczo rozróżnia i charakteryzuje formy i typowe cechy zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.	Student/ka rozróżnia i charakteryzuje większość form i typowych cech zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.	Student/ka rozróżnia i charakteryzuje wszystkie formy i typowe cechy zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.
Student/ka nie rozróżnia i nie opisuje uwarunkowań i elementów KNW oraz roli ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	Student/ka wybiórczo rozróżnia i opisuje uwarunkowania i elementy KNW oraz rolę ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	Student/ka rozróżnia i opisuje większość uwarunkowań i elementów KNW oraz roli ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	Student/ka rozróżnia i opisuje wszystkie uwarunkowania i elementy KNW oraz rolę ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.
Student/ka nie proponuje właściwych form ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.	Student/ka w niewielkim stopniu proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.	Student/ka w większości przypadków proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.	Student/ka we wszystkich przypadkach proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.
Student/ka nie dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.	Student/ka w nikłym stopniu dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.	Student/ka w większości przypadków dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.	Student/ka we wszystkich przypadkach dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.

## 5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	15+15
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	5
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	45
SUMA GODZIN	80
<b>SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS</b>	<b>3</b>

\* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

## 6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	nie dotyczy
zasady i formy odbywania praktyk	nie dotyczy

## 7. LITERATURA

Literatura podstawowa:  Leathers Dale G., 2007, <i>Komunikacja niewerbalna. Zasady i zastosowania</i> , Warszawa. Pease Allan i Barbara, 2007, <i>Mowa ciała</i> , Poznań.
Literatura uzupełniająca:  Antas J., 1995, <i>Morfologia gestu. Rozważania metodologiczne</i> , w: „Studia z językoznawstwa słowiańskiego”, red. F. Sławski, H. Mieczkowska, Kraków. Antas J., 1996, <i>Gest, mowa a myśl</i> , w: <i>Językowa kategoryzacja świata</i> , red. R. Grzegorzczkowska, A. Pajdzińska, Lublin. Antas J., 2001, <i>Co mówią ręce. Wprowadzenie do komunikacji niewerbalnej</i> , w: <i>Retoryka dziś. Teoria i praktyka</i> , red. R. Przybylska i W. Przyczyna, Kraków. Antas J., 2013, <i>Semantyczność ciała. Gesty jako znaki myślenia – monografia</i> , Łódź. [ <a href="https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/11921">https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/11921</a> ]. Antas J., Pstrąg J., 2013, <i>Kultura komunikacji niewerbalnej polityków, czyli miny, znaki i oznaki</i> , [w:] <i>Kultura zachowań językowych Polaków</i> , red. M. Krauz, K. Ożóg, Rzeszów, s. 191-207. Antas J., Załazińska A., 2004, <i>Niewerbalne środki i strategie przekonywania stosowane w telewizyjnych debatach polityków</i> , w: <i>Sztuka perswazji</i> , red. R. Garpiel, K. Leszczyńska, Kraków. Bierach A.J., 1997, <i>Mowa ciała kluczem do sukcesu</i> , Wrocław. Bloch J., 2013, <i>Intonacja współczesnych serwisów informacyjnych – zmiany, tendencje rozwojowe</i> , [w:] <i>Kultura zachowań językowych Polaków</i> , red. M. Krauz, K. Ożóg, Rzeszów, s. 208-213. Crystal D., 1980, <i>Prozodyczne i parajęzykowe korelaty kategorii społecznych</i> , [w:] <i>Język i społeczeństwo</i> , red. M. Głowiński, Warszawa, s. 139-168. Dąbmska I., 1975, <i>O funkcjach semiotycznych milczenia</i> , [w:] tejsze: <i>Znaki i myśli. Wybór pism z semiotyki, teorii nauki i historii filozofii</i> , Toruń, s. 93-103. Domachowski W., 1989, <i>Komunikowanie się niewerbalne: właściwości kanału a prawidłowości odwzorowania</i> , [w:] <i>Z zagadnień komunikowania interpersonalnego</i> , red. Z. Nęcki, Kraków, s. 51-57. Dul R.A., 1995, <i>Komunikacja niewerbalna w teorii i badaniach</i> , [w:] A. Kapciak, L. Korporowicz, A. Tyszka, <i>Komunikacja międzykulturowa. Zbliżenia i impresje</i> , Warszawa, s. 43-68. Eco U., 1996, <i>Nieobecna struktura</i> , Warszawa. Eibl-Eibesfeldt I., 1987, <i>Miłość i nienawiść</i> , Warszawa. Ekman P., 2003, <i>Kłamstwo i jego wykrywanie w biznesie, polityce i małżeństwie</i> , Warszawa. Ekman P., Davidson R. J. (red.), 1998, <i>Natura emocji. Podstawowe zagadnienia</i> , Gdańsk. Głazewska E., Kusio U., 2012, <i>Komunikacja niewerbalna. Płeć i kultura. Wybór zagadnień</i> , Lublin. Głodowski W., 1999, <i>Bez słowa. Komunikacyjne funkcje zachowań niewerbalnych</i> , Warszawa. Hall E. T., 1984, <i>Poza kulturą</i> , Warszawa. Hall E. T., 1987, <i>Bezgłośny język</i> , Warszawa. Hall E. T., 1976, <i>Ukryty wymiar</i> , Warszawa. Handke K. (red.), 1999, <i>Semantyka milczenia</i> , Warszawa. Handke K., 2008, <i>Milczenie w przestrzeni społecznej</i> , [w:] tejsze: <i>Socjologia języka</i> , Warszawa, s. 15-39. Jakobson R., 1989, „Tak” i „nie” w mimice, [w:] tenże: <i>W poszukiwaniu istoty języka</i> , t. 1, s. 85-91. Jarząbek K., 1989, <i>Znaki kinetyczne wspomagające komunikację mowną i ich miejsce w nauczaniu języków</i>

- obcych (na przykładzie komunikacji Polaków i Rosjan – ujęcie konfrontatywne), Katowice.
- Jarząbek K., 1993, *Mimika jako element komunikacji międzyludzkiej*, „Studia Semiotyczne” XVIII, s. 67-76.
- Jarząbek K., 1993, *Znakowe ruchy rąk jako istotny element porozumiewania się ludzi*, „Socjolingwistyka” 12-13, s. 285-297.
- Jarząbek K., 1994, *Gestykulacja i mimika. Słownik*, Katowice.
- Jarząbek K., 1994, *Kinetyczne formy powitań i pożegnań*, „Etnolingwistyka” 6, s. 65-81.
- Knapp M.L., Hall J.A., 2000, *Komunikacja niewerbalna w interakcjach międzyludzkich*, Wrocław.
- Kruger U., 1979, *Czy pauza w komunikacji językowej jest wyznacznikiem składniowej segmentacji tekstu mówionego*, „Socjolingwistyka” 2, s. 121-132.
- Lebda R., 1979, *Dźwiękowe elementy parajęzykowe. Na przykładzie języka robotników województwa katowickiego*, „Socjolingwistyka” 2, s. 149-160.
- Ożdżyński J., 1980, *Funkcjonalne warianty wypowiedzi w środowisku sportowym*, „Socjolingwistyka” 3, s. 69-102.
- Ożdżyński J., 1994, *Kontekst wizualny reporterskiej wypowiedzi unaoczniającej w radiu i telewizji*, [w:] *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, red. Z. Kurzowa, W. Śliwiński, Kraków, s. 231-241.
- Pease A., 1992, *Język ciała. Jak czytać myśli ludzi z ich gestów*, Kraków.
- Pisarek W., 1985, *Słowa między ludźmi*, Warszawa. [*Pochwała milczenia*, s. 7-19; *Słowem i gestem*, s. 58-74]
- Pisarkowa K., 1994, *O komunikatywnej funkcji przemilczenia*, [w:] *tejsze, Z pragmatycznej stylistyki, semantyki i historii języka. Wybór zagadnień*, Kraków, s. 25-33.
- Rokoszowa J., 1999, *Język. Czas. Milczenie*, Kraków. [rozdz. 7. *Język a milczenie*, rozdz. 8. *Milczenie jako fakt językowy*].
- Taras B., 1996, *Gestykulacyjne akty komunikacji w tańcach rzeszowskich*, „Zeszyty Naukowe WSP w Rzeszowie”, Seria Filologiczna, Językoznawstwo 3, z. 20, s. 203-214.
- Taras B., 1999, *Niewerbalne wykładniki dyskursu tanecznego*, [w:] *tejsze, Dyskurs taneczny ziemi rzeszowskiej. Analiza pragmatyngwistyczna*, Rzeszów, s. 76-113.
- Taras B., 2001, *O niewerbalnych środkach prezentacji retorycznej*, [w:] *Retoryka dziś. Teoria i praktyka*, red. R. Przybylska, W. Przyczyna, Kraków, s. 427-436.
- Taras B., 2019, *Wygląd fizyczny jako element kreowania wizerunku*, [w:] *Autopromocja, autoprezentacja, wizerunek w komunikowaniu masowym. Błąd, kryzys, skandal*, t. 5, red. E. Biłas-Pleszak, A. Kalisz, E. Tyc, Katowice, s. 11-24.
- Thiel E., 1992, *Mowa ciała zdradzi więcej niż tysiące słów*, Wrocław.
- Załazińska A., 2006, *Niewerbalna struktura dialogu. w poszukiwaniu polskich wzorców narracyjnych i interakcyjnych zachowań komunikacyjnych*, Kraków.
- Winiarska J., Załazińska A. (red.), 2018, *Multimodalność komunikacji*, Kraków.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej